

кими, що постійно повторюються. Саме вони є найбільш переважаючими і викликають в нас різного виду емоції. Коли ж думка постійно повторюється, вона перетворюється на переконання, яке впливає на процес прийняття рішень у будь-яких справах [9];

– психічне здоров'я. Медичні працівники медичних установ з неврівноваженою психікою не зможуть належним чином переносити всі психоемоційні навантаження, пов'язані з професією, що вимагає розвинутої здатності до пристосування. При виконанні службових обов'язків сестринський персонал завжди повинен проявляти високий професіоналізм і адекватну тактовну поведінку.

Висновки

Отже, напрямом удосконалення організації роботи медичних установ має стати покладення в основу організації роботи медичного персоналу і його поведінки моральних і деонтологічних орієнтирів, спрямованих на утвердження пріоритету цінності людського життя, цінності здоров'я пацієнта, особливо в ситуаціях, які виникають у процесі медичної діяльності в умовах медичної реформи.

Список використаних джерел

1. Реформа системи охорони здоров'я України: проблеми сьогодні. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/issue-26808/article-26830>

2. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги: Закон України №3611-VI від 07.06.2011 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3611-17>.

3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.92 №2801-XII <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

4. Сабадос Г.О., Усенко О.В. Сучасні підходи до адміністративного менеджменту державних організацій [Електрон. ресурс] – Режим доступу: [http://www.confcontact.com/2012_10_04/gu1_sabadosh.htm].

5. Відповіді на питання з реформування медичного обслуговування. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/reform_answers.html

6. Гігієнічні принципи планування лікарняних відділень, особливості їх санітарного благоустрою. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://ukrref.com.ua/?id=OTY5NG%3D%3D>

7. Бутырин Г. Значение ограничений и норм в управлении / Г. Бутырин // Вестник Московского университета. Серия: Социология и политология. – 2008. – №1. – С. 74–89.

8. Рудень В. Про професійну підготовку лікарських кадрів з питань управління, менеджменту та маркетингу медичних послуг в умовах країни з ринковими перетвореннями / В. Рудень // Освіта і управління. – 2008. – Т. 11, №2–3. – С. 34–36.

9. Рекомендації психолога. Позитивному мисленню можна навчитися. – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zaholovok.com.ua/rekomendatsiji-psikhologa-pozitivnomu-mislennyu-mozhna-navchitisya>

УДК 339.9:339.137

У.М. НИКОНЕНКО,

к.е.н., доцент, Українська академія друкарства

Концепції та теорії розвитку міжнародної конкурентоспроможності країн у світовому економічному середовищі

У статті розглянуто концепції та теорії розвитку глобальної конкурентної позиції країн у світовому економічному середовищі. Виділено три основні наукові центри, що в даний час інтенсивно працюють над вирішенням проблем конкуренції в міжнародному масштабі (глобальна конкуренція).

Ключові слова: конкуренція, міжнародна конкурентоспроможність, досконала конкуренція, монополія, ринок, ціноутворення, конкурентне середовище.

У.М. НИКОНЕНКО,

к.э.н., доцент, Украинская академия книгопечатания

Концепции и теории развития международной конкурентоспособности стран в мировой экономической среде

В статье рассмотрены концепции и теории развития глобальной конкурентной позиции стран в мировой экономической среде. Выделены три основных научных центра, которые в настоящее время интенсивно работают над решением проблем конкуренции в международном масштабе (глобальная конкуренция).

Ключевые слова: конкуренция, международная конкурентоспособность, совершенная конкуренция, монополия, рынок, ценообразование, конкурентная среда.

U.M. NIKONENKO,

Ph.D., associate professor of Ukrainian Academy of Printing

Concepts and theories of development the international competitiveness of countries in the global economic environment

The article discusses the concepts and theories of development of the global competitive position of countries in the global economic environment. Allocated three main scientific centers that are currently working intensively on solving the problems of competition on an international scale (global competition).

Keywords: competition, international competitiveness, perfect competition, monopoly, market, pricing, competitive environment.

Постановка проблеми. З урахуванням особливостей сучасного стану розвитку світового господарства особливої уваги заслуговують питання глобального конкурентного розвитку країн як економічних систем макро- та глобального рівня. В умовах швидкоплинного економічного розвитку на мегарівні здатність відповідати на виклики міжнародної конкуренції є головною умовою ефективного та стійкого розвитку країни.

Усе більш актуальною стає необхідність наукового обґрунтування напрямів формування міжнародних конкурентних позицій національних економічних систем в умовах глобальної конкуренції.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Різним аспектам проблеми міжнародної конкурентоспроможності та формування конкурентної позиції економічної системи присвячено праці вітчизняних і зарубіжних вчених: О. Амоші, А. Вебера, В. Гейця, Дж. Кейнса, Д. Лук'яненка, М. Портера, Ф. Хайєка, П. Хайне, Й. Шумпетера, Г. Черніченка та інших.

Незважаючи на значні досягнення сучасної наукової думки щодо формування та розвитку конкурентних переваг економіки країни, недостатньо дослідженими залишаються питання формування конкурентної позиції і потребують подальших досліджень.

Мета статті – розглянути концепції та теорії розвитку глобальної конкурентної позиції країн у світовому економічному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Центральним поняттям, що виражає сутність ринкових відносин, є поняття конкуренції. Конкуренція – це найважливіша дефініція всієї системи ринкового господарства. Термін «конкуренція» (з лат. *concurrentia*) означає змагання, суперництво. Дослідження проблеми конкуренції й конкурентоспроможності до 90-х років минулого століття в Україні не мало необхідності. Термін «конкуренція» не застосовувався в радянській економіці. Так, у словнику політичної економії конкуренція визначалася як «антагоністична боротьба між приватними товаровиробниками за найбільш вигідні умови виробництва й збуту товарів» [4]. Поняття конкуренції сполучалося з анархією, хижацькими методами і важкими соціальними наслідками. Елементи конкуренції і конкурентної боротьби були знайомі тільки керівникам підприємств, чия продукція йшла на зовнішній ринок. Відсутність приватної власності на засоби виробництва й установа планів для всіх підприємств було причиною відсутності конкуренції.

В економічній науці не існує точних відомостей відносно того, хто і коли першим запровадив у науковий обіг термін «конкуренція». Перші найбільш цілісні теоретичні положення про руйнівні сили конкурентної боротьби з'явилися лише у середині XVIII сторіччя. І головна заслуга в цьому належить класичній політичній економії, представниками якої на основі багаторічних досліджень сформовано принципи досконалої конкуренції. Вихідним положенням класичної теорії був принцип абсолютних переваг, сформульований А. Смітом. Видатний економіст уперше довів, що конкуренція, урівнюючи норми прибутку, приводить до оптимального розподілу праці і капіталу [10].

Модель досконалої конкуренції, теоретичні засади якої заклали А. Сміт, повністю виключала будь-який свідомий контроль над ринковими процесами. Координуючим елементом в його теоретичних положеннях постає цінова система в абсо-

лютно децентралізованій економіці. Подальший розвиток теорії абсолютної переваги здійснив Давид Рікардо, розробивши теорію відносної переваги [8]. На прикладах він показав, що країна може імпортувати будь-який товар, навіть якщо вона виготовляє його самостійно з низькими витратами, а інші товари вона виготовляє з більшою ефективністю. Спеціалізація в торгівлі здійснюється в такому випадку не в результаті порівняння виробничої ефективності учасників обміну в одній галузі, а в результаті порівняння відносних переваг по кількох галузях. Д. Рікардо побудував модель досконалої конкуренції та описав як функціонує така система в довгостроковій перспективі. Для умов, які розглядав вчений, принциповим є те, що ціни складаються лише під дією попиту та пропозиції в результаті конкурентної боротьби. Фірми приймають рішення на підставі якісно-цінових матриць, що мінімізують витрати виробництва та реалізації продукції. Теоретичне абстрагування дозволило Д. Рікардо обґрунтувати довгострокові варіанти вирішення проблеми росту в умовах досконалої конкуренції, теорії цінності і розподілу на основі граничної продуктивності.

Ідеї досконалої конкуренції допомогли зрозуміти, яким чином ціни в довгостроковій рівновазі поєднуються з принципами децентралізованого управління і як останні сприяють розвиткові капіталістичної економіки. З цього приводу Дж.С. Мілль зазначав, що, оскільки конкуренція є основним регулятором цін, заробітної плати, ренти, вона сама по собі є законом, що встановлює правила цього регулювання. Він зробив суттєвий внесок у теорію конкуренції: розробив рівняння міжнародного попиту, виділив не конкуруючі групи на ринку, дав класифікацію цінової еластичності попиту, розробив поняття економії на масштабах і альтернативних витрат [15].

Представники неокласичної політекономії, намагаючись повніше розкрити економічні механізми функціонування ринку, створили більш адекватні реальній дійсності моделі монополістичної, олігополістичної конкуренції та чистої монополії.

Неокласична школа політекономії, розквіт якої припадає на XIX ст., точніше та повніше представила вплив досконалої конкуренції на цінову систему. Особливо значними в цьому сенсі можна вважати неокласичні концепції А. Маршалла. Ним уперше були піддані критиці умовності моделі чистої конкуренції. Розробка теорії аналізу часткової і довгострокової стійкої рівноваги на ринку, а також врахування розвитку технології і споживчих переваг при визначенні відносних цін дозволили створити основи теорії нової моделі конкуренції – монополістичної.

Незадоволеність існуючою моделлю досконалої конкуренції головним чином була викликана надмірною увагою лише одному виду конкуренції – ціновій і неможливістю розкрити за її допомогою суть конкурентної діяльності. Критики моделі досконалої конкуренції (Й. Шумпетер, Ф.А. Хайєк) вказували на елементи монополії, що пронизали економіку і що не знаходять відображення в існуючій концепції. Головне ж, що викликало заперечення, – економічна концепція досконалої конкуренції була не в змозі відбити глибинне коріння конкуренції, нехтувала динамікою конкурентної діяльності, ігнорувала важливість тимчасового чинника і обходилася поверхневою мотивацією активності конкурентів.

Хронічний дефіцит платоспроможного балансу багатьох європейських країн, різке уповільнення темпів зростання експорту, збільшення могутності монополій і інші наслід-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ки економічної кризи на початку ХХ ст. підтвердили неспроможність підходів невтручання в процес встановлення ринкового балансу.

Основною сферою протиборотства неокласичної школи і нового напрямку стали дискусії навколо питань ціноутворення.

Роботи Дж. Робінсон [9] і Е. Чемберлена підсумували дискусію про характер ціноутворення в умовах монополії і про виникнення нецінових форм конкуренції. Основний недолік в описі монополії класичною і неокласичною школами полягав у тому, що в дослідженнях приділялася велика увага координуючій ролі ціни в довгостроковій рівновазі. У зв'язку з цим монополія, що має всі ознаки короткострокового періоду, не представляла особливого інтересу.

Взагалі, теорія монополії не входила в економічну теорію до 1838 року, доки А.О. Курно не встановив рівність між маржинальним річним доходом і рівноважною монополюю ціною та запропонував на цій основі теорію чистої монополії і дуополії (пізніше – олігополії). Значний внесок у теоретичні моделі олігополії і монополії пізніше внесли Ф.І. Еджуорт (математичний опис), А.П. Лернер (монополююча влада і її оцінка), К. Вікселль (конкуренція і цінова дискримінація), Й. Шумпетер, Ф.А. Хайек та ін. [1].

У цілому до середини ХХ ст. сформувались загальні уявлення про суть конкуренції і її основні рушійні сили, що виразилися в постулюванні чотирьох класичних моделей: досконалої (чистої) конкуренції, монополістичної, олігополістичної конкуренції та чистої монополії. Дані моделі і сьогодні є відправним пунктом у дослідженні конкуренції і конкурентних переваг. Сучасні наукові школи, що досліджують маркетинг і конкуренцію, використовували багатий теоретичний і практичний досвід при вивченні і подальшому розвитку методології конкуренції. В даний час можна виділити три основні наукові центри, що інтенсивно розробляють дані проблеми:

- *Наукова школа США і Гарвардська школа бізнесу.* Професори М. Портер, А. Чандлер, М. Енрайт, Дж. Макартур складають ядро цієї школи. Вперше були представлені результати вирішення проблем оцінки конкурентоспроможності виробів, компаній і окремих галузей, зроблений великий внесок в стратегічне управління компанією в умовах конкуренції, виділені та оцінені чинники конкурентних переваг, ключові успіхи; особливо істотних результатів вдалося досягти в дослідженні проблем регулювання конкуренції на рівні галузей.

- *Школа, представлена науковими центрами Японії.* Університети Токійський, Хітоцубасі, Васеда, Мейдзі координують свої дослідження в області нецінової конкуренції, спільного з конкурентами просування продукції; велика увага приділяється проблемі співробітництва та взаємодії національних виробників з метою завоювання нових географічних ринків збуту. Яскравими представниками японської школи є професори Х. Такеучі, Х. Кобоясі, М. Цучія, Ногучі.

- *Європейська школа дослідження конкуренції.* Швейцарія, Швеція, Данія, Австрія, Італія, Німеччина практично мають власні, хоч і багато в чому проамериканські моделі, що описують конкурентну поведінку компанії. Особливо детально висвітлені в наукових працях європейських учених питання конкуренції в міжнародному масштабі (глобальна конкуренція).

В останній чверті ХХ ст. умови конкуренції значно ускладнились: значні диспропорції регіонального економічного розви-

тку, що спричинили збільшення невизначеності загальносвітових економічних тенденцій, стрімкий науково-технічний прогрес та прагнення світового співтовариства подолати наслідки глобальної фінансової кризи призвели до того, що значна кількість країн, миттєво втратила провідні конкурентні позиції.

Посилення конкуренції змусило країни використовувати особливу тактику і стратегію. Нагромадження, резервування і своєчасне використання стабілізаційних фондів стало основним засобом боротьби за ринки. В сучасних умовах досягнення конкурентної переваги окремою країною визначається не стільки масштабом виробництва, скільки здатністю її економічної системи до відновлення номенклатури експортних товарів та послуг відповідно до стану ринку і поведінки конкурентів.

Висновки

Аналіз останніх досліджень і сучасних публікацій засвідчує велике розмаїття думок і підходів до стратегій досягнення лідерства на ринку та конкурентної переваги в глобальному економічному середовищі. Теоретики міжнародного бізнесу та конкурентоспроможності економічних систем (М. Портер, М. Тресі, Ф. Вірсема, Дж.Ф. Мур, А.М. Бранденбургер, Б.Дж. Нейлбафф та ін.) запропонували низку концепцій як універсальний інструмент утримання ринкової першості на макrorівні та макроекономічної конкурентоспроможності на мега- та глобальному рівнях.

На основі концепції світового конкурентного розвитку, пройшовши еволюційний період становлення, характеризуються циклічністю та багатовекторністю. Нові глобальні ознаки конкуренції дають підстави вважати її історичним явищем сучасного стану міжнародної економічної системи.

Встановлено визначальні тенденції, які притаманні сучасному розвитку глобальної конкуренції, серед яких слід виокремити: становлення комплексного якісно нового конкурентного середовища, яке охоплює не лише ринки окремих товарів чи послуг, а й суміжні галузеві комплекси; перехід від досконалої до переважно недосконалої конкуренції на світовому ринку; форми конкурентної боротьби характеризуються застосуванням більш жорстких методів; змінюються конкурентні стратегії суб'єктів міжнародної економічної діяльності тощо.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації / Л.Л. Антонюк. – Київ: КНЕУ, 2004. – 275 с.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: політекономія: підручник / В.Д. Базилевич. – К.: Знання-Прес, 2006. – 581 с.
3. Гальчинський А.С. Основи економічної теорії / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К.: Вища школа, 1995. – 471 с.
4. Гельвановський М. Что такое конкурентоспособность? Конкурентоспособность национальной экономики и глобализация: что нас ждет в XXI веке? // Вопросы экономики переходного периода. – 2005. – №8. – С. 5.
5. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект / [Ю.В. Макогон, В.В. Дергачева, Е.А. Пашко, П.А. Фильянов]. – Донецк: ДонНУ, 2006. – 260 с.
6. Горбатов В.М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса / В.М. Горбатов. – Харьков: ИНЖЭК, 2006. – 591 с.

7. Конкурентоспроможність національної економіки / За ред. Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2005. – С. 79.
8. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения: Сборник соч.: В 5 т. / Д. Рикардо. – М.: Госполитиздат, 1941. – Т. 1. – 280 с.
9. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / Дж. Робинсон. – М.: Прогресс, 1986. – 471 с.
10. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 683 с.
11. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Инфра-М, 2000. – 387 с.
12. Федоренко В.Г. Политична економія: підручник [В.Г. Федоренко, О.М. Діденко, М.М. Руженський, О.Ф. Іткін] / За ред. В.Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2008. – 487 с.
13. Чухно А.А. Основи економічної теорії: підручник / А.А. Чухно, Г.Н. Климко, П.С. Єщенко. – К.: Вища школа, 2001. – 606 с.
14. Шумпетер Й.А. История экономического анализа: В 3 т. / Йозеф А. Шумпетер; пер. с англ.; под ред. В.С. Автономова; С.-Петербург. ун-т экономики и финансов; Высш. шк. экономики. – СПб.: Экон. шк. и др., 2004. – Т. 3: [С 1890 по 1914 г. и далее]. – 2004. – С. 989–1664.
15. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика / А. Юданов. – М., Гном-пресс, 2001. – 304 с.

УДК 658:65.012.8

Н.В. НЕТРЕБСЬКА,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, Київський національний університет технологій та дизайну,
І.О. ВДОВЕНКО,
студент кафедри фінансів, Київський національний університет технологій та дизайну

Розробка системи протидії ризикам на підприємстві

Обґрунтування теоретичних основ ризиків, визначення головних засад побудови системи управління ризиками на підприємстві та визначення її основних складових.

Ключові слова: ризики, система управління ризиками, методи протидії ризикам.

Н.В. НЕТРЕБСКАЯ,
к.э.н., доцент кафедры финансов, Киевский национальный университет технологий и дизайна,
И.А. ВДОВЕНКО,
студент кафедры финансов, Киевский национальный университет технологий и дизайна

Разработка системы противодействия рискам на предприятии

Обоснование теоретических основ рисков, определение главных принципов построения системы управления рисками на предприятии и определение ее основных составляющих.

Ключевые слова: риски, система управления рисками, методы противодействия рискам.

N.V. NETREBSKA,
C. E.S associate professor of finance, Kyiv National University of Technologies and Design, Kiev,
I.O. VDOVENKO,
a student at the Department of Finance Kyiv National University of Technologies and Design

Development of system of counteraction to risks is on enterprise

Ground of theoretical bases of risks, determination of main principles of construction of control system by risks enterprise and determination of her basic constituents.

Keywords: risks, control system by risks, methods of counteraction to the risks.

Постановка проблеми. Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішити такі завдання: дослідити сутність і значення фінансової безпеки діяльності підприємства, проаналізувати ризики економічній безпеці підприємства і виявити фактори, що їх зумовлюють, розробити систему управління ризиками підприємства, визначити основні принципи її побудови.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання вдосконалення управління ризиками підприємства постійно висвітлюються у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, проблеми ідентифікації, запобігання, передбачення, страхування і оптимізації втрат від ризиків розглядаються такими вченими, як А.П. Альгін, І.А. Бланк, Н.А. Брегін, Г.І. Великоіваненко, Г.Л. Вербицька, Н.М. Внукова, І.В. Николаєв, О.Ю. Полякова, М.А. Рогов, О.Л. Устенко, А.С. Шапкін та ін. Вагомий внесок у розвиток методології моделювання економічних та фінансових ризиків зробили В.В. Вітлінський, А.Б. Камінський, А.В. Матвійчук та ін. Різні аспекти моделювання в умовах ри-

зику та невизначеності відображені у працях Т.С. Клебанової, Л.М. Малярець, В.С. Пономаренка, О.І. Пушкаря, О.В. Раєвнєвої, В.В. Христіановського та ін.

Мета статті. Визначення поняття «ризик» та основних напрямів протидії ризикам на підприємстві. Реалізація основних можливостей забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Велика кількість наукових робіт щодо проблем управління ризиками підприємств підтверджує важливість їх подальших розробок. Але деякі аспекти зазначеної проблематики потребують постійного вдосконалювання, використання новітніх методів, оскільки сучасні підприємства функціонують в умовах зовнішнього середовища, яке стрімко змінюється. Так, необхідно вдосконалювати модельний базис управління ризиками підприємства, використовуючи сучасні методи економіко-математичного моделювання, такі, як імітаційне моделювання, сценарний аналіз, нечітка логіка та ін. Ра-